

СУЧАСНІ ЗАРУБІЖНІ ПЕДАГОГИ ПРО ФЕНОМЕН СПАДЩИНИ А. МАКАРЕНКА

Наталія Дічек, д.пед.н., проф.

Інститут педагогіки НАПН України
м. Київ, Україна

У попередніх дослідженнях було доведено, що, починаючи з середини 1930-х років (перша публікація англійською мовою «Педагогічної поеми»), феномен А. Макаренка поступово увійшов до наукового обігу й набув визнання не лише у вітчизняній, а й у європейській, американській, китайській, загалом – світовій педагогіці ХХ ст. Сформувався перманентний процес дослідження досвіду українського педагога (з періодами посилення й послаблення зацікавленості його спадщиною), що дає підстави стверджувати наявність такого явища, як міжнародне макаренкознавство. Мета представленого дослідження полягає у з'ясуванні, чи «функціонує» А. Макаренко-педагог та обґрунтовані ним методи виховання у світовому просторі освіти ХХІ ст.

Здійснений історіографічний пошук й аналіз англомовних публікацій перших десятиліть ХХІ ст., присвячених теоретичному осмисленню ідей «провідного педагогічного мислителя» (Halvorsen, 2014), або опису їх адаптованого використання для розв'язання сучасних проблем виховання, довів: попри зникнення наддержави СРСР, її історія й особи, котрі стали знаковими у тих чи тих сферах колишньої радянської діяльності, продовжують й у ХХІ ст. викликати науковий інтерес у зарубіжних дослідників. Звичайно, він вмотивований різними цілями, серед яких нині переважають дві провідні: по-перше, знайти корисне (Yang, 2009; Ewing, 2015) в ефективному виховному досвіді (що визнається всіма дослідниками). Насамперед, це стосується актуальної проблеми ресоціалізації девіантної молоді. По-друге, долучити феномен А. Макаренка до тієї чи тієї аргументації певних історичних авторських реконструкцій доби СРСР (Hartman, 2015; Harpenčius, 2017; Negruțiu, 2014).

З'ясовано, ще однією з поширених цілей розгляду спадщини А. Макаренка, підпорядкованих теоретичному аналізу світової педагогічної спадщини, є порівняльний аналіз його поглядів з поглядами інших видатних

педагогів. Чи не найчастіше зарубіжні дослідники зіставляють теоретичні положення А. Макаренка й Дж. Дьюї (Siciliani de Cumis, 2012; Halvorsen, 2014). Для таких студій характерна деполітизація наукового підходу, прагнення зосередитися на окресленні універсальних цінностей, які вони знаходять у творах А. Макаренка, що веде до конструктивного наукового діалогу, до вкорінення наукової установки на розуміння і рецепцію «іншого», на важливість засвоєння історичного досвіду народів, зокрема в освітній галузі. Неупереджений діалог сприяє критично-об'єктивному транскультурному спілкуванню. Істотним складником історії будь-якої національної культури й освітньої традиції є розвиток діалогічних зв'язків з іншими культурами. Розширенню таких контактів сприяють саме порівняльно-педагогічні дослідження, які допомагають віднаходити зв'язки – аналогії, виявляють спорідненість, вплив освітніх феноменів і в рамках однієї країни, і у процесі їх співвіднесення з більш широким міжнародним контекстом.

Ключові слова: А. Макаренко, зарубіжне макаренкознавство, порівняльний аналіз, історична реконструкція.

Література

- Дічек, Н.П. (2005). *А. Макаренко і світ: аналіз англомовних студій*. К: Науковий світ. (Dichek, N.P. (2005). *A. Makarenko and the World: the Analysis of English writing Studies*. Kyiv, Naukovyi svit).
- Born to be Criminal. The Discourse on Criminality and the Practice of Punishment in Late Imperial Russia and Early Soviet Union, (2015). (ed. by R. Nicolosi and A. Hartman). Retrieved from: <https://books.google.com.ua/books?id=8e08D-wAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=ru#v=onepage&q&f=false>
- Siciliani de Cumis N. Dewey, Makarenko and the “Pedagogical Poem” between analogies and differences [Електронний ресурс] / N. Siciliani de Cumis. — Режим доступу: <http://www.cultureducazione.it/filosofia/pedagogicalpoem.htm>.
- Ewing, E.T. (2015). ‘Taking the path of least resistance’: expulsions from Soviet schools in the Stalinist 1930s *Education and State. Intentional perspectives on a changing relationship* (pp. 219–233) (Ed. by C. Aurby, M. Geiss, V. Macgyar-Haas and J. Oelker, Routledge London and New York).

- Halvorsen, T. (2014). Key Pedagogic Thinker Anton Makarenko. *Journal Education*, 4, 58–71.
- Hapenciuc, A. (2017). Axiomatic Foundation of Russian Modern Pedagogy. The Contribution of Social Pedagogy. (pp.589–597.). *The European Proceeding of Social & Behavioral Sciences*. (Edu World 2016 7th International Conference). Retrieved from: https://www.researchgate.net/profile/Aura_Hapenciuc-USV
- Hartman, A. (2015). Concept of the Criminal in Discourse of “perekovka”. (pp. 164–175). *Born to be Criminal. The Discourse on Criminality and the Practice of Punishment in Late Imperial Russia and Early Soviet Union* (ed. by R. Nicolosi and A. Hartman). Retrieved from: <https://books.google.com.ua/books?id=8e08D-wAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=ru#v=onepage&q&f=false>
- Yang, K.W. (2009). Discipline or punish? Some suggestions for school policy and teacher practice. *Language Art*, 87 (1), 49–61.

РЕТРОСПЕКТИВА РОЗВИТКУ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ У США І КАНАДІ

Олена Теренко, к.пед.н., доц.
Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка
м. Суми, Україна

Метою дослідження є простеження ретроспективи освіти дорослих у США і Канаді.

З'ясовано, що освіта дорослих у США ґрунтується на поєднанні ідей лібералізму (рівного доступу до освіти незалежно від віку, національності і статусу), прогресивізму (практико-орієнтованість, опора на досвід дорослої людини), біхевіоризму (освіта дорослих як механізм модифікації поведінки дорослого), гуманізму (доросла людина є активним суб'єктом навчального процесу), радикалізму (освіта дорослих як механізм досягнення радикальних змін у суспільстві), конструктивізму (процес навчання є процесом пошуку та створення «власних» знань і досвіду).

У ході дослідження було виявлено, що теоретичні засади концепції освіти дорослих у Канаді були закладені на початку ХХ століття як відповідь на об'єктивні потреби держави та суспільства. У цей період освіта дорослих мала «визвольний» характер, надавала дорослим змогу стати